

Diskusní text č. 1:

Škola jako místo, kde vzniká komunita.

Autor: Bc. et Bc. Ivana Böhmová

Téma / komponenta: A1 „Vzdělávání jako základ kvality života“

Datum: 3. 2. 2026

Škola jako uzel v síti – proč to budeme potřebovat víc než kdy dřív

Už více než 3 roky se zabývám podporou technologií ve vzdělávání, v současnosti působím jako garantka pro oblast umělé inteligence ve vzdělávání. Fascinuje mě, jaký potenciál mají technologie pro oblast učení. Čím víc se ale digitalizací ve vzdělávání zabývám, tím víc vidím, že technologie samy o sobě nestačí.

Na nedávné mezinárodní konferenci EMINENT 2025 použil Olli-Pekka Heinonen (exministr školství Finska, dnes generální ředitel International Baccalaureate Organization), termín "ontologický šok". Tím popsal situaci, kterou prožíváme: technologie dnes simulují a nahrazují činnosti, které byly dosud výhradně lidské – jazyk, kognitivní dovednosti, kreativní tvorbu. Něco zásadního se mění.

A právě proto nabývají na důležitosti věci, které technologie nenahradí: **reálné vztahy, důvěra, odolnost a flexibilita, soudržnost komunity**. To není nostalgická představa. Je to pragmatická odpověď pro společnost, která se v digitální době stává křehkou. A školy – zvláště ty v našich malých obcích – můžou být místem, kde se tato odolnost buduje.

Když technologie nestačí jako odpověď

Když se řekne "Smart City", většině lidí se vybaví senzory, datové platformy, chytrá řešení dopravy. U vzdělávání? Interaktivní tabule, tablety, rychlý internet.

Je to pochopitelné. A také částečně správné. Česká republika v posledních letech investovala miliardy do digitalizace vzdělávání – revize vzdělávacích programů, vybavení, rozvoj digitálních kompetencí učitelů. Mnohá města a kraje doplnila tyto investice ze svých rozpočtů. To všechno je důležité a potřebné.

Zároveň ale vnímáme – a to zvláště ti, kdo jsou denně ve školách – že se něco děje na hlubší úrovni. **Společnost se v digitální době stává křehkou**. Digitalizace vstupuje i do sfér, kam bychom ji možná nejraději nepouštěli: do vztahů, do způsobu, jak spolu komunikujeme, jak přemýšlíme i do toho, jak trávíme čas.

Zpráva OECD Digital Education Outlook 2026 (OECD, 2026) varuje před rizikem "**dehumanizace vzdělávání**" – před situací, kdy by technologie nahrazovaly učitele nebo vrstevnické vztahy místo toho, aby je podporovaly. Stále více se budeme setkávat se situací, kdy si mladí lidé vytváří silnější vazby k AI společníkům než k reálným přátelům. Chatbot nabízí "dokonalost", je vždy trpělivý, kritický jen tehdy, když chci. Hrozí však riziko **sociální atrofie** – postupné ztráty schopnosti rozpoznávat emoce, řešit konflikty a budovat důvěru v reálných, nedokonalých vztazích.

Technologie tedy mohou společnosti sloužit – ale jen když má společnost na čem stát. Když má pevný základ v **reálných vztazích, komunitách, institucích, které lidi propojují**. A právě tady může hrát vzdělávání zásadní roli.

V Konceptu Smart Cities (MMR, 2021) je vzdělávání definováno jako komponenta A1 "Vzdělávání jako základ kvality života". Koncepte stojí na sedmi principech: udržitelnost, inovativnost, odolnost, bezpečnost, transparentnost, participace, efektivita.

Všimněte si: **žádný z těchto principů není primárně technologický**. Ano, technologie mohou pomoci s transparentností (otevřená data) nebo efektivitou (automatizace administrativy, personalizované učení). Ale jádrem je vždy změna přístupu a spolupráce mezi lidmi.

Co to znamená pro školu?

Sociální a komunitní role školy – proč jsou důležité

Skutečně inovativní škola v kontextu chytrých obcí a měst má – kromě digitálního vybavení – dvě další role, které v době rostoucí digitalizace nabývají na významu.

Tento přístup není náhodný. Vychází z mezinárodních rámců jako UNESCO Global Network of Learning Cities, které definuje školu jako součást širšího ekosystému celoživotního učení, nebo z rámcového dokumentu OECD pro inovativní vzdělávací prostředí, který zdůrazňuje propojení školy s komunitou a partnery (OECD, 2013). V Evropě tento model implementují nejvyspělejší systémy – od finských "škol jako malých měst" přes nizozemské "široké školy" (brede school) až po německé celodenní školy (Ganztagsschule).

Sociální role – místo pro reálné vztahy a spolupráci

Tradiční model známe: škola je budova, kde se „od osmi do tří“ učí děti. Potom se zavře. Ostatní obyvatelé obce k ní nemají žádný vztah kromě rodičů školáků.

V novém modelu funguje škola jako **prostor pro setkávání a spolupráci napříč skupinami a generacemi**. Školní prostory slouží celé obci – odpoledne a večer se v nich konají kurzy pro dospělé, setkávání seniorů, kulturní akce. Knihovna ve škole je zároveň obecní knihovnou. Tělocvična slouží místním spolkům.

A obráceně: žáci chodí na praxi do místních firem, pomáhají v sociálních službách, dokumentují historii obce s pamětníky. Pečují o komunitní zahradu. **Učení se propojuje s životem a s různými generacemi.**

Proč je to důležité právě dnes? Škola jako místo pravidelného setkávání různých generací poskytuje **strukturu pro sociální učení**. Děti vidí, že dospělí se také učí. Senioři zůstávají v kontaktu s mladou generací. Rodiny se setkávají při komunitních akcích. Vznikají vazby, které drží komunitu pohromadě.

Konkrétní příklad: V Klášterci nad Ohří se šest let daří projekt "Poznávejme společně" – mezigenerační akademie, kde 66 seniorů ve věku 65–75 let studuje jazyky, počítače, umění nebo kondiční cvičení. Jejich lektory a asistenty jsou studenti místního gymnázia. Senioři získávají digitální dovednosti a nová

přátelství. Studenti si rozvíjejí trpělivost a sociální citění¹. A město má aktivní seniory, kteří netrpí izolací. Projekt stojí 200 tisíc korun ročně – zlomek toho, co by stála péče o izolované, osamělé starší lidi.

Pro obce to znamená, že investice do školní budovy nepředstavuje pouze podporu vzdělávání dětí, ale vytváří hodnotu pro širší spektrum obyvatel. Škola se tak stává víceúčelovou komunitní infrastrukturou, která přispívá k rozvoji celé obce. Propojování generací v rámci školních aktivit zároveň pomáhá snižovat sociální izolaci seniorů a posiluje místní soudržnost. Vedle toho mladí lidé rozvíjejí klíčové kompetence, které není žádoucí delegovat na systémy umělé inteligence, zejména empatii, trpělivost a schopnost kvalitní komunikace a spolupráce.

Komunitní role – uzel v síti propojující různé aktéry

Druhá role je možná ještě důležitější. Škola přestává být izolovanou institucí a začíná fungovat jako **spojuvací článek** mezi různými subjekty:

- **Obce a svazky obcí** – kdo zajišťuje financování a infrastrukturu
- **Místní firmy** – které hledají kvalifikované pracovníky a mohou nabídnout stáže nebo odborné učení
- **Vysoké školy a výzkumné organizace** – testování inovací, praxe studentů pedagogiky
- **Neziskové organizace** – volnočasové aktivity, práce se znevýhodněnými, prevence
- **Zdravotní a sociální služby** – včasná pomoc ohroženým rodinám, podpora duševního zdraví
- **Místní občané všech generací** – dobrovolníci, odborníci z praxe, pamětníci

Takovou spolupráci lze popsat jako spolupráci dle rámce “quadruple helix”, tedy **spolupráce čtyř sfér**: veřejné správy, soukromého sektoru, akademické obce a občanské společnosti včetně neziskového sektoru. Zástupci všech těchto sfér by se ideálně měli sejít u jednoho stolu, jinak řešení zůstávají fragmentovaná. A často mohou být dokonce odmítnuta, právě z důvodu nedostatečného zapojení aktérů.

Proč je síťování důležité? Protože **komplexní problémy nevyřeší jedna instituce**. Když dítě selhává ve škole, důvod může být v sociální situaci, rodinném zázemí, ve zdravotním stavu. Když firma nenajde kvalifikované lidi, může to být kvůli nesouladům mezi vzděláváním a praxí. Když v obci chybí mladé rodiny, může to být kvůli absenci kvalitního školství.

Škola, která funguje jako uzel, může tyto problémy pomoci rozpoznat a zachytit. Učitel (nebo školní psycholog) si všimne rizikové situace a propojí rodinu se sociálními službami. Ředitel vyjedná praxi pro

¹ Více zde: <https://www.klasterec.cz/projekty/poznavame-spolecne/?ftresult=pozn%C3%A1v%C3%A1me+spole%C4%8Dn%C4%9B>

žáky s místní firmou, kde získají praktické znalosti o podnikání v místě, kde žijí. Starosta koordinuje spolupráci více obcí na udržení kvalitní školy. **Vzniká funkční síť vzájemné podpory.**

Pro zřizovatele to může přinést praktické důsledky:

- Škola s partnery je ekonomicky stabilnější – sdílené náklady, společné projekty
- Škola propojená s firmami má aktuální vzdělávání odpovídající potřebám pro budoucí uplatnění svých žáků.
- Funkční síť umožňuje včasnou prevenci problémů (sociálních, zdravotních, výchovných)

Jak to vypadá v praxi: devět obcí spojených školou

Abychom se přenesli z teorie do reality – jeden konkrétní příklad, který ukazuje, že takový model může fungovat.

Devět malých obcí v Jihočeském kraji (Strýčice a okolí) čelilo problému, který znáte možná i z vašeho regionu: historická školní budova ve Strýčicích chátrala. Žádná jednotlivá obec neměla kapacitu ji opravit. Hrozilo, že děti budou muset dojíždět do vzdálenějších měst.

Starostové se rozhodli nestandardně. **Založili dobrovolný svazek obcí** a společně školu zachránili. V roce 2023 otevřeli Jubilejní svazkovou základní školu svatováclavskou – první takovou v Jihočeském kraji, teprve čtvrtou v celé republice².

Co je na tom příkladu zajímavé?

Financování: Každá obec přispívá podle počtu svých dětí. Škola má dostatečně velkou spádovou oblast, takže je dlouhodobě udržitelná. Investice do opravy (zhruba 50 milionů korun) nesla většinou obec Strýčice, ale ostatní obce participují na provozu.

Společný zájem: Starostové viděli, že škola je pro region strategická. Když děti nemusí dojíždět daleko, mladé rodiny zůstávají v obci. Škola se stala symbolem regionální identity.

Širší využití: Budova slouží nejen dětem, ale celé komunitě – kroužky, spolkové akce, kulturní vyžití. Obec získává aktivní centrum života.

Co to znamená pro budoucnost škol

Demografická realita je neúprosná: **63 % českých základních škol sídlí v obcích do 5 000 obyvatel.** Téměř třetina z nich má méně než 50 žáků (MŠMT, 2024). Porodnost klesla na historické minimum – v

² Více zde: <https://www.zsstrycice.cz/skola/o-nasi-skole/>

roce 2024 se narodilo jen 84 311 dětí, nejméně od roku 1919 (ČSU, 2024). Počet dětí ve školním věku bude v příštích letech klesat. Malé školy budou pod tlakem (PAQ, 2024).

Tento tlak vydrží **ty školy, které budou užitečné pro celou komunitu**. Škola, která slouží pouze dětem „od osmi do tří“, je v současné situaci zranitelná. Je těžké obhájit její financování, když počet žáků klesá a technologie nabízejí efektivní alternativy.

Škola, která je centrem komunitního života, místem setkávání generací, uzlem v síti propojující místní firmy, neziskové organizace a samosprávu – ta je **strategicky nenahraditelná**.

OECD ve své zprávě odmítá vizi "škol bez učitelů", kde by žáci a žákyně pouze procházeli personalizovanými osnovami řízenými umělou inteligencí. I kdyby akademicky postupovali, přišli by o kolaborativní učení, dialog a sociální konstrukci znalostí s ostatními lidmi. Právě to jsou klíčové funkce školy, které ji odlišují od individuálního učení s technologiemi.

Čím víc umělá inteligence převezme rutinní kognitivní úkoly – od vyplňování formulářů po návrhy či kontrolu dokumentů – tím víc budeme potřebovat místa, kde se učíme **spolupracovat, důvěřovat si navzájem, vytvářet vztahy**. Místa, kde se učíme zvládat nedokonalost – svou i druhých. Kde získáváme zpětnou vazbu, která není jen rychlá a přesná, ale má lidský a sociální rozměr.

A zde mají školy – zvláště ty venkovské – obrovský potenciál. **Mohou se stát páteří odolné společnosti. Společnosti, která drží pohromadě, i když se vnější podmínky rychle mění**. Tento potenciál má i svou praktickou oporu: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT) nabízí metodické průvodce, které obcím usnadňují zakládání svazkových škol a transformaci na školské právnické osoby³.

Zdroje:

Český statistický úřad (2024). *Demografická ročenka České republiky 2024*. Praha: ČSÚ.

Eurydice (2024). *National Education Systems Database*. Brussels: European Education and Culture Executive Agency.

Ministerstvo pro místní rozvoj ČR (2021). *Koncepce Smart Cities: Chytrá řešení pro města a obce*. Praha: MMR ČR.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (2024). *Statistická ročenka školství – Základní vzdělávání*. Praha: MŠMT.

³ Aktualizované metodiky "Svazkové školství" a "Školská právnická osoba" jsou ke stažení na stránkách MŠMT zde: <https://msmt.gov.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/ekonomika-skolstvi/metodicky-pokyn-ke-svazkovym-skolam>

OECD (2026). *Digital Education Outlook 2026: Artificial Intelligence and the Future of Learning*. Paris: OECD Publishing.

OECD (2013). *Innovative Learning Environments*. Paris: OECD Publishing.

PAQ Research (2024). *Základní školy v malých obcích: Analýza stavu a výzev*. Praha: PAQ Research.

UNESCO Institute for Lifelong Learning (2015). *Global Network of Learning Cities: Guiding Documents*. Hamburg: UIL.